

TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHỆ THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG
KHOA KHOA HỌC CƠ BẢN

Th.s: Ngô Cẩm Tú

Th.s: Đỗ Quỳnh Hoa

Th.s: Phùng Thanh Hoa

Th.s: Đặng Thị Kim Dung

BÀI GIẢNG
CHỦ NGHĨA XÃ HỘI KHOA HỌC

Tài liệu lưu hành nội bộ

TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHỆ THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG
KHOA KHOA HỌC CƠ BẢN

Th.s: Ngô Cẩm Tú
Th.s: Đỗ Quỳnh Hoa
Th.s: Phùng Thanh Hoa
Th.s: Đặng Thị Kim Dung

BÀI GIẢNG
CHỦ NGHĨA XÃ HỘI KHOA HỌC

Thái Nguyên, tháng 8 năm 2022

MỤC LỤC

Mục lục	3
Các từ viết tắt	7
Một số thuật ngữ	8
Mở đầu	14
Chương I. NHẬP MÔN CHỦ NGHĨA XÃ HỘI KHOA HỌC	15
Nội dung chính của chương	15
Mục tiêu cần đạt được của chương	15
Bài 1: Nhập môn chủ nghĩa xã hội khoa học (Số tiết: 3 tiết)	15
1.1. Sự ra đời của chủ nghĩa xã hội khoa học	15
1.1.1. Hoàn cảnh lịch sử ra đời chủ nghĩa xã hội khoa học	15
1.1.2. Vai trò của C.Mác (1818-1883) và Ph.Ăngghen (1820-1895).....	17
1.2. Các giai đoạn phát triển của chủ nghĩa xã hội khoa học	21
1.2.1. C. Mác và Ph. Ăngghen phát triển chủ nghĩa xã hội khoa học	21
1.2.2. V.I.Lênin (1870 – 1924) vận dụng và phát triển chủ nghĩa xã hội khoa học trong điều kiện mới	22
1.2.3. Sự vận dụng và phát triển sáng tạo của chủ nghĩa xã hội khoa học từ sau khi V.I.Lênin qua đời đến nay.....	24
1.3. Đối tượng, phương pháp nghiên cứu và ý nghĩa của việc học tập môn chủ nghĩa xã hội khoa học	28
1.3.1. Đối tượng nghiên cứu của chủ nghĩa xã hội khoa học.....	28
1.3.2. Phương pháp nghiên cứu của chủ nghĩa xã hội khoa học	28
1.3.3. Ý nghĩa của việc nghiên cứu chủ nghĩa xã hội khoa học	29
Câu hỏi, bài tập	31
Bài tập cuối chương	32
Chương II. SỨ MỆNH LỊCH SỬ CỦA GIAI CẤP CÔNG NHÂN	35
Nội dung chính của chương	35
Mục tiêu cần đạt được của chương	35

Bài 2: Sứ mệnh lịch sử của giai cấp công nhân (Số tiết: 3 tiết)	35
2.1. Quan điểm cơ bản của chủ nghĩa Mác – Lênin về giai cấp công nhân và sứ mệnh lịch sử thế giới của giai cấp công nhân	35
2.1.1. Khái niệm và đặc điểm của giai cấp công nhân.....	35
2.1.2. Nội dung và đặc điểm sứ mệnh lịch sử của giai cấp công nhân.....	37
2.1.3. Những điều kiện quy định sứ mệnh lịch sử của giai cấp công nhân.....	39
2.2. Giai cấp công nhân và việc thực hiện sứ mệnh lịch sử của giai cấp công nhân hiện nay.	41
2.2.1. Giai cấp công nhân hiện nay.....	41
2.2.2. Thực hiện sứ mệnh lịch sử của giai cấp công nhân trên thế giới hiện nay ..	42
2.3. Sứ mệnh lịch sử của giai cấp công nhân Việt Nam	44
2.3.1. Đặc điểm của giai cấp công nhân Việt Nam.....	44
2.3.2. Nội dung sứ mệnh lịch sử của giai cấp công nhân Việt Nam hiện nay	45
2.3.3. Phương hướng và một số giải pháp chủ yếu để xây dựng giai cấp công nhân Việt Nam hiện nay.	47
Câu hỏi, bài tập	49
Bài tập cuối chương	49
Chương 3: CHỦ NGHĨA XÃ HỘI VÀ THỜI KỲ QUÁ ĐỘ LÊN CHỦ NGHĨA XÃ HỘI	52
Nội dung chính của chương	52
Mục tiêu cần đạt được của chương	52
Bài 3: Chủ nghĩa xã hội và thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội (Số tiết: 3 tiết)	52
3.1. Chủ nghĩa xã hội	52
3.1.1. Chủ nghĩa xã hội, giai đoạn đầu của hình thái kinh tế - xã hội công sản chủ nghĩa.	52
3.1.2. Điều kiện ra đời chủ nghĩa xã hội	53
3.1.3. Những đặc trưng bản chất của chủ nghĩa xã hội.....	54
3.2. Thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội	54
3.2.1. Tính tất yếu khách quan của thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội.....	54
3.2.2. Đặc điểm thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội	54
3.3. Quá độ lên chủ nghĩa ở Việt Nam	55

3.3.1. Đặc điểm quá độ lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam là bỏ qua chế độ tư bản chủ nghĩa.....	55
3.3.2. Những đặc trưng của chủ nghĩa xã hội và phương hướng xây dựng CNXH ở Việt Nam hiện nay	56
Câu hỏi, bài tập	60
Bài tập cuối chương	60
Chương 4: DÂN CHỦ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VÀ NHÀ NƯỚC XÃ HỘI CHỦ NGHĨA	63
Nội dung chính của chương:	63
Mục tiêu cần đạt được của chương:	63
Bài 4. Dân chủ xã hội chủ nghĩa và Nhà nước xã hội chủ nghĩa	63
(Số tiết: 3 tiết).....	63
4.1. Dân chủ và dân chủ xã hội chủ nghĩa	63
4.1.1. Dân chủ và sự ra đời, phát triển của dân chủ.....	63
4.1.2. Dân chủ xã hội chủ nghĩa	66
4.2. Nhà nước xã hội chủ nghĩa	67
4.2.1. Sự ra đời, bản chất, chức năng của nhà nước xã hội chủ nghĩa.....	67
4.2.2. Mối quan hệ giữa dân chủ xã hội chủ nghĩa và nhà nước xã hội chủ nghĩa	69
4.3. Dân chủ xã hội chủ nghĩa và nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam	70
4.3.1. Dân chủ xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam	70
4.3.2. Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam	72
4.3.3. Phát huy dân chủ xã hội chủ nghĩa, xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam hiện nay	73
Câu hỏi, bài tập	74
Bài tập cuối chương	74
Tài liệu tham khảo	Error! Bookmark not defined.
Chương 5: CƠ CẤU XÃ HỘI – GIAI CẤP VÀ LIÊN MINH GIAI CẤP, TẦNG LỚP TRONG THỜI KỲ QUÁ ĐỘ LÊN CHỦ NGHĨA XÃ HỘI	77
Nội dung chính của chương	77
Mục tiêu cần đạt được của chương	77

Bài 5: Cơ cấu xã hội – giai cấp và liên minh giai cấp, tầng lớp trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội (Số tiết: 3 tiết)	77
5.1. Cơ cấu xã hội – giai cấp trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội.....	77
5.1.1. Khái niệm và vị trí của cơ cấu xã hội - giai cấp trong cơ cấu xã hội.....	77
5.1.2. Sự biến đổi có tính qui luật của cơ cấu xã hội - giai cấp trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội.	78
5.2. Liên minh giai cấp, tầng lớp trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội .	80
5.3. Cơ cấu xã hội giai cấp và liên minh giai cấp, tầng lớp trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam.....	82
5.3.1. Cơ cấu xã hội - giai cấp trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam	82
5.3.2. Liên minh giai cấp, tầng lớp trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam.....	85
Câu hỏi, bài tập	90
Bài tập cuối chương.....	91

Chương 6: VẤN ĐỀ DÂN TỘC VÀ TÔN GIÁO TRONG THỜI KỲ QUÁ ĐỘ LÊN CHỦ NGHĨA XÃ HỘI..... 93

Nội dung chính của chương	93
Mục tiêu cần đạt được của chương.....	93
Bài 6: Vấn đề dân tộc và tôn giáo trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội (Số tiết: 3 tiết) ...	93
6.1. Dân tộc trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội	93
6.1.1. Khái niệm, đặc trưng cơ bản của dân tộc	93
6.1.2. Chủ nghĩa Mác- Lênin về vấn đề dân tộc.....	94
6.2. Tôn giáo trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội	97
6.2.1. Khái niệm, đặc trưng cơ bản của dân tộc	97
6.2.2. Tôn giáo ở Việt Nam và chính sách tôn giáo của Đảng, Nhà nước ta hiện nay	100
6.3. Quan hệ dân tộc và tôn giáo ở Việt Nam.....	101
6.3.1. Khái niệm, đặc trưng cơ bản của dân tộc	101
6.3.2. Định hướng giải quyết mối quan hệ dân tộc và tôn giáo ở Việt Nam hiện nay	102
Câu hỏi, bài tập	102

Bài tập cuối chương	103
Chương 7: VẤN ĐỀ GIA ĐÌNH TRONG THỜI KÌ QUÁ ĐỘ LÊN CHỦ NGHĨA XÃ HỘI	106
Nội dung chính của chương :	106
Mục tiêu cần đạt được của chương :	106
Bài 7: Vấn đề gia đình trong thời kì quá độ lên chủ nghĩa xã hội (Số tiết 5 tiết)	106
7.1. Khái niệm, vị trí và chức năng của gia đình	106
7.1.1. Khái niệm gia đình	106
7.1.2. Vị trí của gia đình trong xã hội	107
7.1.3. Chức năng cơ bản của gia đình	108
7.2. Cơ sở xây dựng gia đình trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội	110
7.2.1. Cơ sở kinh tế - xã hội	110
7.2.2. Cơ sở chính trị - xã hội	110
7.2.3. Cơ sở văn hóa.....	110
7.2.4. Chế độ hôn nhân tiên bộ	111
7.3. Xây dựng gia đình Việt Nam trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội	
.....	112
7.3.1. Sự biến đổi của gia đình Việt Nam trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội	
.....	112
7.3.2. Phương hướng cơ bản xây dựng và phát triển gia đình Việt Nam trong thời	
kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội	117
Câu hỏi, bài tập	118
Bài tập cuối chương	119
Tài liệu tham khảo	120
Các câu hỏi thường gặp	121

Các từ viết tắt

TT	Từ viết tắt	Ý nghĩa của từ
1	CNXH	Chủ nghĩa xã hội
	CNTB	Chủ nghĩa tư bản
2	XHCN	Xã hội chủ nghĩa
3	CNCS	Chủ nghĩa cộng sản
4	GCCN	Giai cấp công nhân
5	CNH, HĐH	Công nghiệp hoá, Hiện đại hoá

Một số thuật ngữ

TT	Thuật ngữ	Diễn giải ý nghĩa
1	Cách mạng xã hội	<p>+ Theo nghĩa rộng: cách mạng xã hội được hiểu là sự biến đổi có tính chất bước ngoặt và căn bản về chất trong toàn bộ các lĩnh vực của đời sống xã hội, là phương thức chuyển từ một hình thái kinh tế - xã hội lỗi thời sang một hình thái kinh tế - xã hội mới ở trình độ phát triển cao hơn.</p> <p>+ Theo nghĩa hẹp: cách mạng xã hội là việc lật đổ một chế độ chính trị đã lỗi thời và thiết lập một chế độ chính trị tiến bộ hơn của giai cấp cách mạng</p>
2	Cách mạng xã hội chủ nghĩa	<p>+ Theo nghĩa hẹp: cách mạng xã hội chủ nghĩa là một cuộc cách mạng chính trị, được kết thúc bằng việc giai cấp công nhân cùng với nhân dân lao động giành được chính quyền, thiết lập được nhà nước chuyên chính vô sản - nhà nước của giai cấp công nhân và quần chúng nhân dân lao động.</p> <p>+ Theo nghĩa rộng: cách mạng xã hội chủ nghĩa bao</p>

		gồm cả hai thời kỳ: cách mạng về chính trị với nội dung chính là thiết lập nhà nước chuyên chính vô sản và tiếp theo là thời kỳ giai cấp công nhân và nhân dân lao động sử dụng nhà nước của mình để cải tạo xã hội cũ về mọi mặt kinh tế, chính trị, văn hoá, tư tưởng... xây dựng xã hội mới về mọi mặt nhằm thực hiện thắng lợi chủ nghĩa xã hội và chủ nghĩa cộng sản.
3	Chủ nghĩa cộng sản	Là một mô hình kinh tế xã hội và hệ tư tưởng chính trị ủng hộ việc thiết lập xã hội phi nhà nước, không giai cấp, bình đẳng, dựa trên sự sở hữu chung và điều khiển chung đối với các phương tiện sản xuất nói chung.
4	Chủ nghĩa xã hội	1) Là phong trào thực tiễn, phong trào đấu tranh của nhân dân lao động chống áp bức, bất công, chống các giai cấp thống trị; 2) Là trào lưu tư tưởng, lý luận phản ánh lý tưởng giải phóng nhân dân lao động khỏi áp bức, bóc lột, bất công; 3) Là một khoa học – Chủ nghĩa xã hội khoa học, khoa học về sứ mệnh lịch sử của giai cấp công nhân; 4) Là một chế độ xã hội tốt đẹp, giai đoạn đầu của hình thái kinh tế - xã hội CSCN.
5	Chủ nghĩa xã hội khoa học	+ Theo nghĩa rộng: chủ nghĩa xã hội khoa học là chủ nghĩa Mác - Lênin + Theo nghĩa hẹp: chủ nghĩa xã hội khoa học là một trong ba bộ phận cấu thành nên chủ nghĩa Mác - Lênin
6	Chủ nghĩa xã hội không tưởng	Chủ nghĩa xã hội không tưởng là một hệ thống những quan điểm, tư tưởng về giải phóng xã hội, giải phóng

		con người; xây dựng một xã hội mới tốt đẹp không có áp bức, bóc lột, đảm bảo cho mọi người thực sự có cuộc sống bình đẳng, hạnh phúc, nhưng lại đưa ra con đường, biện pháp sai lầm, đó là bằng giáo dục, thuyết phục và tuyên truyền hòa bình... cho lý tưởng của họ.
7	Chuyên chính vô sản	Chuyên chính vô sản là việc giai cấp công nhân nắm quyền lực nhà nước và sử dụng quyền lực nhà nước trấn áp giai cấp tư sản để tiến hành xây dựng một xã hội không giai cấp
8	Cơ cấu xã hội	Là tất cả những cộng đồng người và toàn bộ các quan hệ xã hội do tác động lẫn nhau của các cộng đồng ấy tạo nên.
9	Cơ cấu xã hội - giai cấp	Là hệ thống các giai cấp, tầng lớp xã hội tồn tại khách quan trong một chế độ xã hội nhất định, thông qua những mối quan hệ về sở hữu tư liệu sản xuất, về tổ chức quản lý quá trình sản xuất, về địa vị chính trị - xã hội... giữa các giai cấp và tầng lớp đó.
10	Dân chủ	Dân chủ là sản phẩm và là thành quả của quá trình đấu tranh giai cấp cho những giá trị tiến bộ của nhân loại, là một hình thức tổ chức nhà nước của giai cấp cầm quyền, là một trong những nguyên tắc hoạt động của các tổ chức chính trị - xã hội.
11	Dân tộc	+ Thứ nhất: Dân tộc - Quốc gia dân tộc là khái niệm dùng để chỉ một cộng đồng người ổn định tạo thành nhân dân một nước, có lãnh thổ riêng, nền kinh tế thống nhất, có ngôn ngữ chung và có ý thức về sự thống nhất của mình, gắn bó với nhau bởi quyền lợi chính trị, kinh tế, truyền thống văn hóa và truyền thống đấu tranh chung trong quá trình lịch sử lâu dài